Latijnse Morfologie

1LC

1 Naamwoorden

1.1 Inleiding

BENAMING	FUNCTIES
nominatief	onderwerp en naamwoordelijk deel
vocatief	aangesproken persoon
accusatief	lijdend voorwerp; na voorzetsels
genitief	'van'-bepaling; bijvoeglijke bepaling
datief	meewerkend voorwerp; na voorzetsels
ablatief	bijwoordelijke bepaling; na voorzetsels

Tabel 1: Latijnse naamvallen

Vertaaltips

- datief vertaal je meestal met aan of voor (personen)
- ablatief vertaal je meestal met met of door (zaken)

1.2 Verbuigingsmodellen

1.2.1 Naamwoorden van de eerste klasse

ullet mannelijke naamwoorden op $-\mathbf{us}$, genitief enkelvoud op $-\mathbf{i}$

- enkele mannelijke naamwoorden op -er en -a
- vrouwelijke naamwoorden op -a, genitief enkelvoud op -ae
- onzijdige naamwoorden op -um, genitief enkelvoud op -i

	ENK			MV			
	M	V	O	M	V	O	
NOM	av-us	ros-a	don- um	av-i	ros-ae	don-a	
VOC	av-e	$\operatorname{ros-}a$	$\operatorname{don-}um$	av-i	ros-ae	$\operatorname{don-}a$	
ACC	av-um	ros-am	$\operatorname{don-}um$	av-os	ros-as	$\operatorname{don-}a$	
GEN	av-i	ros-ae	$\operatorname{don-}i$	av-orum	ros-arum	$\operatorname{don-}\mathit{orum}$	
DAT	av-o	ros-ae	$\mathrm{don}\text{-}o$	av-is	ros-is	don- is	
ABL	av-o	ros-a	don-o	av-is	ros-is	don- is	

Tabel 2: Naamwoorden van de eerste klasse

Vorming van de vocatief De *vocatief* is altijd gelijk aan de nominatief, behalve in het mannelijk enkelvoud van de 1ste klasse:

- woorden op $-\mathbf{us} \to -\mathbf{e}$
- woorden op $-ius \rightarrow -i$
- woorden op -eus blijven onveranderd

1.2.2 Naamwoorden van de tweede klasse

• genitief enkelvoud op -is

	ENK			MV		
	M	V	O	M	V	O
NOM	dux	mater	corpus	duc-es	matr-es	corpor-a
ACC	duc-em	matr- em	corpus	duc- es	matr-es	corpor-a
GEN	duc-is	$\operatorname{matr-}is$	corpor-is	duc-um	matr-um	corpor-um
DAT	duc-i	matr-i	$\operatorname{corpor-} i$	duc-ibus	matr-ibus	corpor-ibus
ABL	duc-e	matr-e	$\operatorname{corpor-} e$	duc-ibus	matr-ibus	corpor-ibus

Tabel 3: Substantieven van de tweede klasse

	ENK			MV			
	M	V	O	M	V	O	
NOM	felix	felix	felix	felic-es	${\it felic-} es$	${\rm felic}\text{-}ia$	
ACC	felic-em	${\it felic-} em$	felix	felic-es	${\it felic-} es$	${\it felic-}ia$	
GEN	felic-is	felic-is	${\rm felic}\text{-}is$	felic-ium	${\it felic-}ium$	${\it felic-}ium$	
DAT	felic-i	$\mathrm{felic}\text{-}i$	$\mathrm{felic}\text{-}i$	felic-ibus	${\it felic-} ibus$	${\it felic-} ibus$	
ABL	felic-i	$\mathrm{felic}\text{-}i$	$\mathrm{felic}\text{-}i$	felic-ibus	${\it felic-} ibus$	${\it felic-} ibus$	

Tabel 4: Adjectieven van de tweede klasse

Afwijkingen bij voornaamwoorden van de tweede klasse

- Een aantal substantieven vertoont genitief meervoud op **-ium** civis, navis, collis, urbs, pars, fons
- Vier onzijdige substantieven volgen volledig de verbuiging van de adjectieven animal, milia, mare, moenia
- Vier adjectieven volgen volledig de verbuiging van de substantieven dives, vetus, pauper, princeps

1.2.3 Substantieven van de derde klasse

- mannelijke substantieven op -us, genitief enkelvoud op -us
- vrouwelijke substantieven op -es, genitief enkelvoud op -ei

	ENF	ζ	MV		
	M	V	M	V	
NOM	fructu-s	die - s	fructu-s	die - s	
ACC	fructu-m	$\operatorname{die-}m$	fructu-s	die - s	
GEN	fructu-s	$\mathrm{die}\text{-}i$	fructu-um	$\mathrm{die}\text{-}rum$	
DAT	fructu-i	$\mathrm{die}\text{-}i$	fructi-bus	$\operatorname{die-}\mathit{bus}$	
ABL	fructu	die	fructi-bus	die-bus	

Tabel 5: Substantieven van de derde klasse

Afwijkingen bij voornaamwoorden van de derde klasse

- enkele substantieven op **-us** zijn vrouwelijk domus, manus
- er zijn enkele onzijdige substantieven op -u, met genitief enkelvoud op -us
 cornu, genu, gelu
- dies kan ook mannelijk zijn
- domus heeft enkele vormen die ontleend zijn aan de eerste klasse domo (abl enk), domos (acc mv), domorum (gen mv)

1.3 Voorzetsels

Voorzetsels + Acc	Voorzetsels + Abl		
ante	cum		
per	e(x)		
apud	sub		
post	sine		
ad	de		
inter	in		
praeter	a(b)		
in			
ad			

Tabel 6: Voorzetsels met specifieke naamval

2 Voornaamwoorden

2.1 Persoonlijke voornaamwoorden

2.1.1 Reflexief

	ENK			MV			
	1ste p	2de p	3de p	1ste p	2de p	3de p	
NOM	ego	tu	-	nos	vos	-	
ACC	me	te	se	nos	VOS	se	
GEN	mei	tui	sui	nostr-i/-um	vestr-i/-um	sui	
DAT	mihi	tibi	sibi	nobis	vobis	sibi	
ABL	me	te	se	nobis	vobis	se	

Tabel 7: Reflexieve persoonlijke voornaamwoorden

2.1.2 Niet-reflexief

	ENK			MV			
	M	V	O	M	V	О	
NOM	is	ea	id	ii	eae	ea	
ACC	eum	eam	id	eos	eas	ea	
GEN	eius	eius	eius	eorum	earum	eorum	
DAT	ei	ei	ei	eis (iis)	eis (iis)	eis (iis)	
ABL	eo	$e\overline{a}$	eo	eis (iis)	eis (iis)	eis (iis)	

Tabel 8: Niet-reflexieve voornaamwoorden

2.1.3 Opmerkingen

• Het voorzetsel *cum* wordt in de 1ste en 2de persoon achteraan het voornaamwoord gehecht:

mecum, tecum, nobiscum, vobiscum

2.2 Aanwijzende voornaamwoorden

	ENK			MV			
	M	V	O	M	V	О	
				hi			
ACC	hunc	hanc	hoc	hos	has	haec	
GEN	huius	huius	huius	horum	harum	horum	
DAT	huic	hiuc	huic	his	his	his	
ABL	hoc	hac	hoc	his	his	his	

Tabel 9: hic, haec, hoc

	ENK			MV			
	M	V	O	M	V	O	
NOM	iste	ista	istud	isti	istae	ista	
ACC	istum	istam	istud	istos	istas	ista	
GEN	istius	istius	istius	istorum	istarum	istorum	
DAT	isti	isti	isti	istis	istis	istis	
ABL	isto	ista	isto	istis	istis	istis	

Tabel 10: iste, ista, istud

	ENK			MV			
	M	V	O	M	V	О	
NOM	ille	illa	illud	illi	illae	illa	
ACC	illum	illam	illud	illos	illas	illa	
GEN	illius	illius	illius	illorum	illarum	illorum	
DAT		illi	illi	illis	illis	illis	
ABL	illo	illa	illo	illis	illis	illis	

Tabel 11: ille, illa, illud

	ENK			MV			
	M	V	O	M	V	О	
NOM	idem	eadem	idem	iidem	eaedem	eadem	
ACC	eundem	eandem	idem	eosdem	easdem	eadem	
GEN	eiusdem	eiusdem	eiusdem	eorundem	earundem	eorundem	
D.4.	a: Ja	• 1	eidem	eisdem	eisdem	eisdem	
DAT	eidem	eidem	eidem	iisdem	iisdem	iisdem	
4 DI]	eisdem	eisdem	eisdem	
ABL eoder	eogem	eadem	eodem	iisdem	iisdem	iisdem	

Tabel 12: idem, eadem, idem

	ENK			MV		
	M	V	O	M	V	О
NOM	ipse	ipsa	ipsum	ipsi	ipsae	ipsa
ACC	ipsum	ipsam	ipsum	ipsos	ipsas	ipsa
GEN	ipsius	ipsius	ipsius	ipsorum	ipsarum	ipsorum
DAT	ipsi	ipsi	ipsi	ipsis	ipsis	ipsis
ABL	ipso	ipsa	ipso	ipsis	ipsis	ipsis

Tabel 13: ipse, ipsa, ipsum

3 Bijwoord

Een bijwoord is meestal een bijwoordelijke bepaling bij een werkwoord. Het is onveranderlijk.

De vorming van een bijwoord op basis van een adjectief:

• 1ste klasse: stam + -e

Uitzonderingen: bene, aliter, multum

• 2de klasse: stam + -iter, -ter, -er

Uitzonderingen: facile, triste

4 Werkwoorden

4.1 Regelmatige werkwoorden

	1ste verv	2DE VERV	3DE VERV	4DE VERV	5DE VERV
Inf	ama-re	mone-re	teg-e-re	audi-re	cape-re
	am-o	mone-o	teg-o	audi-o	capi-o
SEN	ama-s	mone-s	teg-i-s	$\operatorname{audi-}s$	capi-s
PRAESENS	$\operatorname{ama-}t$	$\operatorname{mone-} t$	teg-i-t	$\operatorname{audi-} t$	$\operatorname{capi-}t$
	ama- <i>mus</i>	mone- <i>mus</i>	teg-i-mus	audi- mus	capi- <i>mus</i>
IND	ama-tis	mone- tis	teg- <i>i-tis</i>	audi- <i>tis</i>	capi-tis
	ama-nt	mone- nt	teg- <i>u</i> - <i>nt</i>	$\operatorname{audi-} u\text{-}nt$	capi-u-nt
Імр	ama	mone	teg-e	audi	cape
IMP	ama-te	mone-te	teg-i-te	$\operatorname{audi-}te$	capi-te

Tabel 14: Regelmatige werkwoorden (actief)

	1STE VERV	2DE VERV	3de verv	4DE VERV	5de verv
Inf	ama-ri	mone-ri	teg-i	audi- <i>ri</i>	capi
\mathbf{x}	am-or	mone-or	teg-or	audi-or	capi-or
SEN	ama-ris	mone-ris	teg-e-ris	audi- <i>ris</i>	capi-ris
Praesens	ama-tur	mone- tur	teg-i-tur	$\operatorname{audi-}tur$	capi-tur
	ama- <i>mur</i>	mone- <i>mur</i>	$\operatorname{teg-}i\text{-}mur$	audi- <i>mur</i>	capi-mur
IND	ama- <i>mini</i>	mone-mini	$\operatorname{teg-}i\text{-}mini$	audi- <i>mini</i>	capi-mini
	ama-ntur	mone-ntur	teg-u-ntur	audi- <i>u-ntur</i>	capi-u-ntur

Tabel 15: Regelmatige werkwoorden (passief)

4.1.1 Uitzonderingen

 $\bullet\,$ de imperatief enkelvoud van facere is fac

- $\bullet\,$ de imperatief enkelvoud van dicere is dic
- $\bullet\,$ de imperatief enkelvoud van ducere is duc

4.2 Eerste vervoeging: amare

		Amare	
		ACTIEF	Passief
Infinitief	PRAESENS	ama-re	ama-ri
Indicatief	LEX IMPERFECTUM PRAESENS	am- o ama- s ama- t ama- mus ama- tis	am-or ama-ris ama-tur ama-mur ama-mini ama-ntur ama-ba-ris ama-ba-tur ama-ba-mur ama-ba-mini ama-ba-ntur ama-ba-ntur
	Futurum Simplex	ama- b - i -s ama- b - i -t ama- b - i -tis ama- b - u -nt	ama- b - e -ris ama- b - i -tur ama- b - i -mur ama- b - i -mini ama- b - u -ntur
Imperatief		$\begin{array}{ c c c c c c c c c c c c c c c c c c c$	

Tabel 16: Eerste vervoeging

4.3 Tweede vervoeging: monere

	Monere				
		ACTIEF	Passief		
Infinitief	PRAESENS	ama-re	ama-ri		
INDICATIEF	FUTURUM SIMPLEX IMPERFECTUM PRAESENS	mone-o mone-s mone-t mone-mus mone-tis mone-tis mone-ba-m mone-ba-t mone-ba-tis mone-ba-tis mone-ba-tis mone-b-i-t mone-b-i-t mone-b-i-tis	mone-or mone-ris mone-tur mone-mur mone-mini mone-ba-r mone-ba-ris mone-ba-mur mone-ba-mini mone-ba-ntur mone-b-or mone-b-i-tur mone-b-i-tur mone-b-i-mur mone-b-i-mini		
IMPERATIEF		$\begin{array}{ c c c c c }\hline \text{mone-}b\text{-}u\text{-nt} \\\hline \hline \text{mone}\\ \text{mone-}te \\\hline \end{array}$	mone-b-u-ntur		

Tabel 17: Tweede vervoeging

4.4 Derde vervoeging: tegere

	Tegere			
		ACTIEF	Passief	
Infinitief	PRAESENS	teg-e-re	teg-i	
INDICATIEF	IMPERFECTUM	$\begin{array}{c} \text{teg-}o \\ \text{teg-}i\text{-}s \\ \text{teg-}i\text{-}t \\ \text{teg-}i\text{-}mus \\ \text{teg-}i\text{-}tis \\ \text{teg-}u\text{-}nt \\ \\ \text{teg-}eba\text{-}m \\ \text{teg-}eba\text{-}s \\ \text{teg-}eba\text{-}t \\ \end{array}$	teg-or teg-e-ris teg-i-tur teg-i-mur teg-i-mini teg-u-ntur teg-eba-r teg-eba-ris teg-eba-tur	
IND	IMPER	teg-eba-mus $teg-eba$ -tis $teg-eba$ -nt	teg- <i>eba</i> -mur teg- <i>eba</i> -mini teg- <i>eba</i> -ntur	
	FUTURUM SIMPLEX	$ ext{teg-}a ext{-m}$ $ ext{teg-}e ext{-s}$ $ ext{teg-}e ext{-tis}$ $ ext{teg-}e ext{-tis}$ $ ext{teg-}e ext{-nt}$	teg- a -r teg- e -ris teg- e -tur teg- e -mur teg- e -mini teg- e -ntur	
Imperatief		$\begin{array}{ c c c } \hline \text{teg-}e \\ \hline \text{teg-}i\text{-}te \end{array}$		

Tabel 18: Derde vervoeging

4.5 Vierde vervoeging: audire

	Audire				
		ACTIEF	Passief		
Infinitief	PRAESENS	audi-re	audi- <i>ri</i>		
	Praesens	audi-o audi-s audi-t audi-mus audi-tis audi-u-nt	audi-or audi-ris audi-tur audi-mur audi-mini audi-u-ntur		
INDICATIEF	IMPERFECTUM	audi-eba-m audi-eba-s audi-eba-t audi-eba-mus audi-eba-tis audi-eba-nt	audi-eba-ris audi-eba-tur audi-eba-mur audi-eba-mini audi-eba-ntur		
	FUTURUM SIMPLEX	audi-a-m audi-e-s audi-e-t audi-e-mus audi-e-tis audi-e-nt	audi-a-r audi-e-ris audi-e-tur audi-e-mur audi-e-mini audi-e-ntur		
Imperatief		audi audi- <i>te</i>			

Tabel 19: Vierde vervoeging

4.6 Vijfde vervoeging: capere

	Capere				
		ACTIEF	Passief		
Infinitief	PRAESENS	cape-re	capi		
	Praesens	capi-o capi-s capi-t capi-mus capi-tis capi-tis	capi-or capi-ris capi-tur capi-mur capi-mini capi-u-ntur		
INDICATIEF	IMPERFECTUM	capi-eba-m capi-eba-s capi-eba-t capi-eba-tis capi-eba-nt	capi-eba-ris capi-eba-tur capi-eba-mur capi-eba-mini capi-eba-ntur		
	Futurum Simplex	capi-a-m capi-e-s capi-e-t capi-e-mus capi-e-tis capi-e-nt	capi-a-r capi-e-ris capi-e-tur capi-e-mur capi-e-mini capi-e-ntur		
IMPERATIEF		cape capi-te			

Tabel 20: Vijfde vervoeging

4.7 Onregelmatige werkwoorden

	Onregelmatige werkwoorden				
Inf	PR	esse	pos-se	i-re	fi-e-ri
Indicatief	IMPERFECTUM PRAESENS	sum es est sumus estis sunt era-m era-s era-t era-mus	pos-sum pot-es pot-est pos-sumus pot-estis pos-sunt pot-era-m pot-era-s pot-era-t pot-era-mus	e-o i-s i-t i-mus i-tis e-u-nt i-ba-m i-ba-s i-ba-t	fi-o fi-s fi-t fi-mus fi-tis fi-u-nt fi-eba-m fi-eba-s fi-eba-t fi-eba-mus
ΛΙ	IMPE	era-tis era-nt	pot-era-tis pot-era-nt	i-ba-tis i-ba-nt	fi-eba-tis fi-eba-nt
	FUTURUM SIMPLEX	er-o eri-s eri-t eri-mus eri-tis eru-nt	pot-eri-s pot-eri-t pot-eri-tis pot-eru-nt	i- <i>b</i> -o i- <i>b</i> - <i>i</i> -s i- <i>b</i> - <i>i</i> -t i- <i>b</i> - <i>i</i> -mus i- <i>b</i> - <i>i</i> -tis i- <i>b</i> - <i>u</i> -nt	fi-a-m fi-e-s fi-e-t fi-e-mus fi-e-tis fi-e-nt
Імр		es es-te		i i- <i>te</i>	

Tabel 21: Onregelmatige werkwoorden: esse, posse, ire, fieri

	Onregelmatige werkwoorden				
Inf	PR	velle	nolle	malle	
	PRAESENS	vol vis vult volumus vultis volunt	nolo non vis non vult nolumus non vultis nolunt	malo mavis mavult malumus mavultis malunt	
Indicatief	IMPERFECTUM	vol-eba-m vol-eba-s vol-eba-t vol-eba-mus vol-eba-tis vol-eba-nt	nol-era-m nol-eba-s nol-eba-t nol-eba-mus nol-eba-tis nol-eba-nt	mal-eba-m mal-eba-s mal-eba-t mal-eba-mus mal-eba-tis mal-eba-nt	
	FUTURUM SIMPLEX	vol-a-m vol-e-s vol-e-t vol-e-mus vol-e-tis vol-e-nt	nol-a-m nol-e-s nol-e-t nol-e-mus nol-e-tis nol-e-nt	mal-a-m mal-e-s mal-e-t mal-e-tis mal-e-nt	
Імр			$ \text{noli} \\ \text{noli-}te $		

Tabel 22: Onregelmatige werkwoorden: velle, nolle, malle

	Ferre				
		ACTIEF	Passief		
Inf	PR	fer-re	fer-ri		
Indicatief	IMPERFECTUM PRAESENS		fer-or fer-ris fer-tur fer-i-mur fer-i-mini fer-u-ntur fer-eba-r fer-eba-tur fer-eba-mur fer-eba-mini fer-eba-ntur		
	FUTURUM SIMPLEX		fer-a-r $fer-e-ris$ $fer-e-tur$ $fer-e-mur$ $fer-e-mini$ $fer-e-ntur$		
Імр		fer $ $ fer- te			

Tabel 23: Onregelmatige werkwoorden: ferre